lainsäädäntöneuvos Timo Rämänen
neuvotteleva virkamies Titta Berlin

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN VASTINE HALLITUKSEN ESITYKSEEN EDUSKUNNALLE LANNOITELAIKSI JA SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI (HE 32/2022 VP) ANNETUISTA LAUSUNNOISTA

1. Oikeusministeriö

Oikeusministeriö on todennut, että rangaistussäännöksen (43 §) säännöskohtaisia perusteluita olisi tullut täydentää ja että esitykseen on lisätty uusi 1 momentin 1 kohta.

Hallituksen esityksen rangaistussäännöksen perusteluita on täydennetty. Rangaistussäännös vastaa pääosin voimassa oleva lain säännöksiä, Rangaistussäännöksessä on otettu huomioon ne rikkomukset, joiden laiminlyönnistä voidaan määrätä lannoitevalvonnan seuraamusmaksu (38 §).

Kuten nykyisessäkin laissa teon rangaistavuus lannoitelakirikkomuksena ehdotetaan kytkettäväksi tahallisuuteen tai törkeään huolimattomuuteen. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan lueteltaviksi ne teot, joista voi ehdotettavan lain mukaisesti tuomita lannoitelakirikkomuksesta sakkoon, jos rikkomus ei ole jonkin muun lainsäädännön mukaan ankarammin tuomittava. Tällainen muualla säädetty ankarammin rangaistava teko voi olla esimerkiksi rikoslain 48 luvun 1 §:n mukainen ympäristön turmeleminen. Teosta voitaisiin jättää tuomitsematta myös, jos laiminlyöntiä tai siitä aiheutunutta vaaraa voidaan pitää vähäisenä.

Pykälän 1 momentin 1 kohtaan on lisätty, kuten oikeusministeriö on todennut, lausuntopalautteen perusteella rangaistussäännös koskien fosforista annettujen säännösten noudattamatta jättämistä. Petollisten ja vilpillisten käytäntöjen ehkäisemiseksi rangaistusäännösten on tärkeää, että talouden toimijoiden velvollisuuksiin kohdistuvat rangaistussäännökset kohdistuvat toimijoihin tasapainoisesti.

Oikeusministeriö on lisäksi todennut, että vaatimus toimijan luotettavuudesta (12 §) ja rekisteröinnin peruutusta (40 §) koskevat toimivaltuudet ovat verrattavissa elinkeinoluvan peruuttamiseen.

Talouden toimijan rekisteröinnin peruuttaminen tai toiminnan keskeyttämisen edellytyksistä säädetään ehdotetusta 40 §:ssä. Sen mukaan toiminta voitaisiin keskeyttää tai rekisteröinti peruuttaa, jos toiminta on olennaisesti lannoitelainsäädännön vastaista eikä toimija ole noudattanut Ruokaviraston lannoitelain nojalla antamaa määräystä tai kieltoa. Rekisteröinti voidaan pykälän 2 momentin mukaan keskeyttää tai lopettaa myös silloin, jos toimija ei ole 12 §:ssä tarkoitetulla tavalla luotettava. Koska tällöin puututaan voimakkaasti talouden toimijan/elinkeinonharjoittajan oikeusasemaan, tulee velvoitteiden laiminlyönnin, kuten esityksen perusteluissa todetaan, olla toiminnan kannalta toistuvia ja huomattavia. Lisäedellytyksenä on, että talouden toimija ei Ruokaviraston määräyksestä ole korjannut laiminlyöntiä.

Mahdollisuus toiminnan keskeyttämiseen tai rekisteröinnin peruuttamiseen on katsottu tarpeelliseksi, koska ympäristörikollisuus on tunnistettu yhdeksi keskeisistä harmaan talouden osa-alueista. Ympäristön pilaantumista aiheuttavaan toimintaan liittyy useimmiten taloudellisen hyödyn tavoittelu ja harmaa talous. Laittoman toiminnan harjoittaja haluaa säästää esimerkiksi jätehuoltokustannuksissa tai ympäristönsuojeluun liittyvissä investoinneissa, jolloin ympäristön pilaantuminen on vain yksi toiminnan vaikutus. Lannoitealan ympäristörikollisuuteen liittyviä ilmiöitä voivat olla esimerkiksi jätehuoltoon liittyvät laiminlyönnit, rakennus- ja purkujätteen laiton hävittäminen, maatalouden lietteet ja niiden käsittely, maa-ainesten luvaton otto ja läjitys, vaarallisten jätteiden epäasiallinen varastointi ja käsittely sekä pohja- ja pintavesialueilla tapahtuva epäasiallinen toiminta. Tuoteväärennökset ovat toinen lannoitealaan liittyvä harmaan talouden muoto. Väärennetty tuote on laadultaan yleensä huono ja se voi lisäksi olla haitallinen tai vaarallinen ympäristölle, terveydelle ja turvallisuudelle. Ylipäätään valtionhallinnossa ja sen myötä myös lannoitteiden valvonnassa on viime vuosina kiinnitetty yhä enemmän huomiota talousrikollisuuden ja harmaan talouden, jota myös lannoitevalmisteisiin liittyvät petokset osaltaan ovat, torjuntaan sekä sen edellyttämään viranomaisyhteistyöhön.

Oikeusministeriö on todennut, että ehdotetun lain 20 §:n 3 momentissa säädettäisiin arviointilaitoksen tai sen käyttämän tytäryhtiön tai alihankkijan virkavastuusta näiden hoitaessa laissa tarkoitettua tehtävää ja että julkisen hallintotehtävän edelleen siirtämiseen on lähtökohtaisesti suhtauduttu kielteisesti.

EU:n uuden lannoitevalmisteasetuksen (EU) 2019/1009 luvussa IV (vaatimuksenmukaisuuden arviointilaitosten ilmoittaminen) säädetään yksityiskohtaisesti niistä vaatimuksista, jotka koskevat vaatimuksenmukaisuuden arviointilaitoksia. EU:n lannoitevalmisteasetuksen 26 artiklassa säädetään arviointilaitosten tytäryhtiöistä ja alihankinnasta. Artiklan mukaan arviointilaitos voi antaa alihankintaan tietyt vaatimustenmukaisuuden arviointiin liittyvät tehtävät tai käyttää tytäryhtiötä, mutta arviointilaitoksen on tällöin varmistettava, että alihankkija tai tytäryhtiö täyttää 24 artiklassa säädetyt vaatimukset, ja tiedotettava siitä Ruokavirastolle. Lisäksi arviointilaitoksen on otettava täysi vastuu alihankkijoiden tai tytäryhtiöiden suorittamista tehtävistä riippumatta siitä, mihin nämä ovat sijoittautuneet. Lisäksi 26 artiklan mukaan toimia voidaan antaa alihankintaan tai teettää tytäryhtiöllä ainoastaan, jos siitä on sovittu asiakkaan kanssa. Arviointilaitosten on pidettävä ilmoittamisesta vastaavan viranomaisen eli Ruokaviraston saatavilla asiakirjat, jotka koskevat alihankkijan pätevyyden arviointia sekä itse vaatimustenmukaisuuden arviointityötä. Alihankkijoihin kohdistuu siten vastaavat vaatimukset ja arviointilaitoksen kautta myös vastaava viranomaisvalvonta kuin alkuperäiseen palvelun-tuottajaan, vaikka alihankintana toteuttavien vaatimustenmukaisuuden arviointitoimien laajuutta ei asetuksessa ole rajattu.

Ehdotetun lain 20 §:n 3 momentissa ehdotetaan arviointilaitoksen tai sen käyttämän tytäryhtiön tai alihankkijan henkilöstöön sovellettavaksi rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä henkilöstön suorittaessa lannoitevalmisteasetuksessa tarkoitettuja ilmoitetulle laitokselle kuuluvia tehtäviä.

Oikeusministeriö on kiinnittänyt huomioita henkilötietojen osalta kansallisen liikkumavaran käyttöön sekä valvontarekisterin rekisterinpitoon (33 §).

Henkilötietojen käsittelyä koskee luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679 (tietosuoja-asetus). Tietosuoja-asetuksen periaatteiden mukaan henkilötiedot on kerättävä tiettyä, nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten, eikä

henkilötietoja saa käsitellä myöhemmin näiden käyttötarkoitusten kanssa yhteen sopimattomalla tavalla. Kerättävien henkilötietojen tulee olla asianmukaisia, olennaisia ja tarpeellisia niiden käsittelytarkoituksen kannalta. Rekisterinpitäjän tulee huolehtia epätarkkojen ja virheellisten tietojen oikaisemisesta tai poistamisesta viipymättä. Lisäksi tietosuoja-asetus edellyttää rekisterinpitäjän huolehtivan, että henkilötietojen käsittely on lainmukaista ja rekisteröidyn kannalta läpinäkyvää ja että rekisteröity voi saada tietoja itseään koskevasta henkilötietojen käsittelystä. Tietosuoja-asetuksessa säädettyjä rekisteröidyn oikeuksia voidaan kuitenkin tietyin edellytyksin rajoittaa. Henkilötietojen käsittely on tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohta c alakohdan mukaan lainmukaista muun muassa silloin, kun se liittyy rekisterinpitäjän lakisääteiseen velvoitteeseen.

Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 2 ja 3 kohdassa säädetään mainittuihin käsittelyperusteisiin liittyvästä kansallisesta liikkumavarasta eli mahdollisuudesta säätää kansallisilla säännöksillä tarkemmin henkilötietojen käsittelyn oikeusperustasta. Kansallisesti voidaan säätää muun muassa käsiteltävien tietojen tyypistä, rekisteröidyistä, tietojen luovuttamisesta, käyttötarkoitussidonnaisuudesta ja säilytysajoista. Tietosuoja-asetuksen mukaan henkilötietojen käsittely on vain rajoitetusti, asetuksen 6 artiklan 4 kohdassa mainitulla tavalla mahdollista muuta kuin sitä tarkoitusta varten, johon tiedot on kerätty. Oikeudesta alkuperäisen käyttötarkoituksesta poikkeavaan käsittelyyn voidaan kuitenkin säätää jäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä, ”joka muodostaa demokraattisessa yhteiskunnassa välttämättömän ja oikeasuhteisen toimenpiteen 23 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden turvaamiseksi”. Mainitussa 23 artiklan 1 kohdassa mainitaan hyväksyttävinä tavoitteina muun muassa rekisteröityjen suojelu, yleinen turvallisuus, muu unionin tai jäsenvaltion yleiseen julkiseen etuun liittyvä tärkeä tavoite kuten kansanterveys sekä julkisen vallan käyttöön liittyvä valvonta-, tarkastus tai sääntelytehtävä.

Ehdotetussa lannoitelaissa säädettäisiin rekisterinpitäjästä, rekisterin käyttötarkoituksesta, rekisterin keskeisestä tietosisällöstä, rekisteritietojen oma-aloitteisesta luovuttamisesta ympäristöviranomaisille tietyissä tilanteissa sekä tietojen säilytysajoista ja poistamisesta rekisteristä. Kyse olisi kuitenkin erillinen rekisteri ruokahallinnon tietovarannosta. Muilta osin ehdotetun lain tietosuoja-asetusta täydentävä ja täsmentävä erityissääntely sisältyisi ruokahallinnon tietovarannosta annettuun lakiin (560/2021).

2. Työ- ja elinkeinoministeriö

Työ- ja elinkeinoministeriö esittää teknisen huomion koskien hallituksen esityksen 2. lakiehdotusta. Markkinavalvontalain valvontaviranomaisia koskevan 4 §:n kokonaan muuttamisen sijasta olisi tarkoituksenmukaisempaa vain lisätä pykälään uusi 8 momentti, jossa säädettäisiin Ruokavirastosta.

Ministeriö esittää lisättäväksi markkinavalvontalain valvontaviranomaisia koskevaan 4 §:ään 8 momentin seuraavasti:

> Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään, Ruokavirasto on tässä laissa tarkoitettu markkinavalvontaviranomainen lannoitelaissa tarkoitettujen lannoitevalmisteiden osalta.

3. Ympäristöministeriö

Ympäristöministeriö pitää välttämättömänä, että fosforilannoituksesta säädetään lainsäädännössä, joka koskee kaikkia viljelijöitä. Maataloudesta aiheutuvan hajakuormituksen hillitsemiseksi komissio on antanut ympäristöministeriölle palautetta, että Suomessa tulisi lisätä toimia, joilla rehevöittämistä aiheuttavien ravinteiden joutumista vesistöihin vähennetään.

Fosforin käytön rajoittamista käsitellään kohdassa 20.

Ympäristöministeriö esittää lisäksi, että lain nojalla annettavien asetusten valmistelussa ja lainsäädännön toimeenpanossa tulisi yhteistyössä ympäristöhallinnon kanssa huolehtia siitä, että jäteperäisten lannoitevalmisteiden seuranta ja valvonta voidaan järjestää toimivaksi kustannustehokkaaksi kokonaisuudeksi, joka sovittaa yhteen lannoite- ja jätelainsäädännön osin päällekkäiset vaatimukset.

Ministeriö näkee, että asia on tärkeä ja sillä voidaan vähentää toimijoihin kohdistuvaa hallinnollista taakkaa ja viranomaisten työmäärää.

4. Ruokavirasto

Ruokavirasto katsoo, että laissa olisi tarpeen edellyttää, että toiminnasta vastaava talouden toimija sijaitsee Euroopan unionin alueella. Vastaava vaatimus maahantuojan ja valtuutetun edustajan sijainnille on EU:n lannoiteasetuksessa.

Ministeriö esittää, että talouden toimijan, joka tuo lannoitevalmisteita EU:n ulkopuolelta tai on valmistajan valtuutettu edustaja, olisi sijoituttava Suomeen. EU:n lannoitevalmisteasetuksessa on säädetty eri jäsenmaiden markkinavalvontaviranomaisten välisestä velvoittavasta yhteistyöstä asetuksen soveltamisalaan kuuluvien EU-lannoitevalmisteiden osalta. Kansallisen lainsäädännön mukaisten lannoitevalmisteiden osalta vastaavaa yhteistyövelvoitetta ei ole, jolloin muiden jäsenvaltioiden alueella sijaitsevien toimijoiden valvonta voi olla vaikeaa.

Ministeriö esittää, että vaatimus lisättäisiin lakiesityksen 13 §:n 1 momenttiin seuraavasti:

> ”Talouden toimijan on järjestettävä toimintansa siten, että toiminnalle ja lannoitevalmisteille säädetyt vaatimukset täyttyvät eikä toiminnasta aiheudu vaaraa ihmisten tai eläinten terveydelle tai turvallisuudelle, kasvien terveydelle taikka ympäristölle. *Tuotaessa lannoitevalmisteita talouden toimijalla tulee olla vähintään Suomeen sijoittunut valtuutettu edustaja.”*

5. Harmaan talouden selvitysyksikkö

Harmaan talouden selvitysyksikkö pitää hallituksen esityksessä ehdotettua luotettavuussääntelyä, siihen liittyvää tiedonsaantioikeutta sekä valvontaviranomaisen mahdollisuutta käyttää selvitysyksikön tuottamia velvoitteidenhoitoselvityksiä tiedonsaantioikeutensa toteuttamisessa kannatettavina.

Ministeriö toteaa, että ehdotetut säännökset on valmisteltu yhteistyössä Harmaan talouden selvitysyksikön kanssa ja niiden tarkoituksena on vähentää toimialan harmaan talouden määrää ja lisätä alan tasapuolista kilpailua.

6. Luonnonvarakeskus

Luonnonvarakeskus pyytää tarkentamaan 18 §:n tutkimuslaitoksia koskevaa koe- ja tutkimustoimintalupaa. Luonnonvarakeskus toivoo lisäksi, että tutkimuslaitoksissa tehtävä hallittu ja hyvin suunniteltu uusia lannoitevalmisteita koskeva tutkimustoiminta tehdään mahdollisimman helposti toteutettavaksi.

Ministeriö toteaa, että lakiesityksen 2 §:n soveltamisalan mukaan lakia ei sovelleta tutkimuslaitoksissa tehtäviin tieteellisiin ja tuotekehityksellisiin tarkoituksiin tehtäviin kokeisiin. Ministeriön näkemyksen mukaan tällä rajauksella tutkimuslaitoksissa tehtävä hallittu ja hyvin suunniteltu tutkimustoiminta on toteutettavissa helposti.

7. Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK

MTK esittää huolenaan ympäristökorvauksen mukaisten fosforirajojen siirtämistä fosforin käyttöä rajoittavaan asetukseen sellaisenaan, jotta korkean laadun tuottaminen ja satopotentiaalin hyödyntäminen olisi mahdollista fosforiluvultaan erilaisilla pelloilla. Lisäksi MTK huomauttaa, että viljavuusanalyysin tulkintaa olisi muutettava tai viljavuusluokkia olisi päivitettävä, jonka seurauksena asetukseen voitaisiin tehdä tarvittavat muutokset sen osalta.

Fosforin käytön rajoittamista käsitellään kohdassa 20.

MTK pitää tärkeänä, että myös lannoitevalmisteen valmistuttaja sisällytetään vahingonkorvausvelvollisuuden piiriin, kuten on nyt voimassa olevassa lannoitevalmistelaissa.

Ministeriö toteaa, että lannoitevalmisteen valmistuttaja sisältyy lakiesityksessä valmistajan määritelmään. Määritelmän mukaan valmistajalla tarkoitettaisiin luonnollista tai oikeushenkilöä, joka valmistaa taikka suunnitteluttaa tai valmistuttaa lannoitevalmistetta ja pitää kyseistä lannoitevalmistetta kaupan omalla nimellään tai tavaramerkillään. Näin ollen vahingonkorvausvelvollisuus koskisi myös valmistuttajaa, kuten nyt voimassa olevassa laissa.

8. ProAgria Keskusten Liitto ry

ProAgria Keskusten Liitto ry on huolissaan ympäristökorvauksen mukaisten fosforirajojen siirtämisestä lainsäädäntöön. Yhdistys näkee ympäristökorvauksen mukaiset raja-arvot monesta näkökohdasta liian rajoittavina.

Fosforin käytön rajoittamista käsitellään kohdassa 20.

9. Metsäteollisuus ry

Metsäteollisuus pitää tärkeänä, että kansallisille markkinoille tarkoitettujen lannoitevalmisteiden markkinat voivat jatkaa häiriöttömästi toimintaansa ja että lannoitevalmisteiden valmistajat voivat valita noudattavatko kansallista lainsäädäntöä vai EU:n lannoitevalmisteasetusta. Tuhkien metsälannoitekäyttö tulee turvata uudessa lainsäädännössä, vähintään nykyisellä tasolla.

Ministeriö toteaa, että lain siirtymäsäännöksellä on tarkoitus turvata markkinoiden häiriötön jatkuvuus. Lisäksi ministeriö toteaa, että metsässä käytettävien tuhkalannoitteiden käyttöä koskeviin säännöksiin ei ole tarkoitus tehdä niiden käytön edellytyksiä heikentäviä säännöksiä.

10. Suomen Biokierto ja Biokaasu ry, SBB

Suomen biokaasu ja biokerto esittää, että määritelmien joukkoon lisätään ’ainesosa’, sillä se on oleellinen lain soveltamisen kannalta.

Ministeriö toteaa, että ainesosan määritelmä löytyy lakiesityksen 8 §:stä.

SBB pitää tärkeänä, ettei fosforin käyttöä koskevan pykälän kirjapitovelvoite aiheuta tarkoitukseen nähden kohtuutonta lisäkuormaa käyttäjille. Asetuksen laadinnan yhteydessä tulisi vielä tarkoin arvioida, missä määrin viherrakentamisessa käytetyn fosforin kirjanpidolla voidaan tosiasiallisesti parantaa vesien suojelun tasoa.

Ministeriö toteaa, että kirjanpitovelvoitetta koskeviin vaatimuksiin ei säädetä mitään sellaista, joka ei ole ravinteiden käytön valvonnan kannalta välttämätöntä ja siten toimijoihin kohdistuva hallinnollinen taakka pidetään mahdollisimman vähäisenä.

SBB pitää edelleen tärkeänä, että toiminnanharjoittajien hallinnollinen taakka minimoidaan eikä omavalvontajärjestelmän korvaaminen laatujärjestelmällä edellytä suhteettoman suurta muutosta yrityksen toiminnoissa. Olemassa olevien laatujärjestelmien käyttö on tärkeä mahdollistaa myös jatkossa.

Lakiesitys mahdollistaa olemassa olevan laatujärjestelmän tai omavalvontasuunnitelman hyödyntämisen, jos sen avulla voidaan varmistaa, että valmistettavat lannoitevalmisteet ovat lainsäädännön vaatimusten mukaisia ja laatujärjestelmän kattaa valmistusta, laadunvalvontaa ja laadunvarmistusta koskevat tekniikat, prosessit ja toimenpiteet sekä asettaa valmistuksen aikana ja sen jälkeen tehtävät tarkastukset ja testit sekä niiden suoritustiheyden.

SBB pitää lisäksi tärkeänä, että kiireellisesti luodaan tarvittavat EoW-säädökset (end of waste; jätteeksi päättyminen) lannoitevalmisteille. EoW-säädösten laatiminen tulee tehdä tiiviissä yhteistyössä MMM:n ja YM:n kesken.

EU:n tasoiset jätteeksi luokittelun päättymistä koskevat säännökset sisältyvät EU:n lannoitevalmisteasetukseen. Kansalliset säännökset jätteeksi luokittelun päättymisestä luodaan jätelain nojalla. Lisäksi paikalliset ympäristöviranomaiset voivat tehdä yksittäisiä jätteeksi luokittelun päättymistä koskevia päätöksiä. Ympäristöministeriö on asettanut toimikaudelle 1.9.2021–31.12.2023 uusiomateriaalien tuotteistamista käsittelevän työryhmän (UTU-työryhmä). Työryhmän tehtävänä on seurata ja kehittää jätteeksi luokittelun päättymistä (End of Waste, EoW) ja sivutuotteita koskevaa sääntelyä ja hallintokäytäntöjä. Maa- ja metsätalousministeriö on mukana tässä työssä.

11. Vesilaitosyhdistys

Vesilaitosyhdistys esittää, että lakimuutoksen yhteydessä ainesosaluetteloon tulisi siirtää suoraan nykyisen lainsäädännön mukaiset jakeet.

Ministeriö katsoo, että tämä on lakiesityksen perusteella periaatteessa mahdollista. Lakiesityksen mukaan Ruokavirasto voi lain tullessa voimaan lisätä kumotun lain tyyppinimiluokkien pohjalta turvalliseksi arvioimiaan ainesosia ilman hakemusmenettelyä.

Vesilaitosyhdistys nostaa esiin, että <u>merkintävaatimusten</u> osalta esimerkiksi fosforin alkuainemäärän sijaan kuvaavampi tieto olisi liukoisen fosforin todellinen määrä tuotteessa ja tämä tulisi ottaa huomioon merkintävaatimuksia määritettäessä. Vesilaitosyhdistys nostaa edelleen esiin, että erityisesti fosforin käytön suhteen lainsäädännön sitovien raja-arvojen tulee perustua todellisiin liukoisen fosforin osuuksiin, ei kokonaisfosforiin tai tutkimustietoon verraten liian suuren prosentuaalisen liukoisen fosforin osuuteen.

Ministeriö toteaa, että lannoitevalmisteiden yksityiskohtaisista merkintävaatimuksista säädetään ministeriön asetuksella. Lisäksi on hyvä huomioida, että ministeriön asetuksessa tullaan säätämään lannoitevalmisteiden ilmoitettavien tietojen minimivaatimuksista. Tämän lisäksi toimija saa vapaasti ilmoittaa muita käytön kannalta oleellisia mitattavissa olevia tietoja. Ravinteiden käytön rajoittamisen osalta ministeriö haluaa muistuttaa, että sääntely koskee sekä kansallisen lainsäädännön mukaisten lannoitevalmisteiden, että EU:n lannoitevalmisteasetuksen mukaisten lannoitevalmisteiden käyttöä. Kansallisessa lainsäädännössä ei voida edellyttää, että EU-lainsäädännön mukaisista lannoitevalmisteista ilmoitetaan muita kuin asetuksessa ilmoitettavaksi vaadittuja tietoja. Tästä syystä myös käytön sääntelyn on pohjauduttava lannoitevalmisteista lannoitevalmisteasetuksessa pakollisesti ilmoitettaviin tietoihin.

Vesilaitosyhdistys pitää riittävää siirtymäaikaa tärkeänä ja esittää, että siirtymäajan olisi hyvä olla pidempi kuin valmistuksen osalta ehdotettu 31.12.2023. Vesilaitosyhdistys katsoo, että ottaen huomioon mahdolliset toimijoiden investointi- ja muutostarpeet, käsittelyn siirtymäaikaa tulisi pidentää 31.12.2025 asti. Tämän lisäksi Vesilaitosyhdistys toteaa, että kansallisten lannoitevalmisteiden markkinoille saattamista tulisi jatkaa ehdotetun 31.12.2024 sijasta 31.12.2026 asti.

Ministeriö katsoo, että siirtymäaika valmistuksen osalta on riittävän pitkä. Ministeriö haluaa huomauttaa lisäksi, että markkinoille saatetut lannoitevalmisteet saavat olla markkinoilla niin kauan kuin niitä varastossa riittää.

12. Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liitto ry FIFUR

FIFUR esittää, että turkiseläinten lannassa olevan fosforin liukoisuusprosenttia ei tule lainsäädännön uudistamisen yhteydessä muuttaa.

Fosforin käytön rajoittamista käsitellään kohdassa 20.

FIFUR esittää lisäksi, että lannan jäljitettävyyttä koskevia määräyksiä ei tule tiukentaa siten, että valmiista kompostituotteista tulisi voida uudistuksen jälkeen erottaa erikseen ne tuotantoyksiköt (turkistilat), joiden lantaa kyseiseen kompostierään on käytetty.

Ministeriö toteaa, että lakiesityksen tietojen kirjaamista koskeva vaatimus ei poikkea voimassa olevan lain vaatimuksista.

Turkiseläinten lannan kompostointilaitosten laatujärjestelmäksi tulee edelleen kelvata lannoitevalvontaviranomaisen hyväksymä omavalvontaohjelma. Erillisille standardiin perustuville laatujärjestelmille ei siten olisi tarvetta.

Ministeriö toteaa, että lakiesitys ei edellytä standardiin perustuvaa laatujärjestelmää, mutta mahdollistaa erilaisten laatujärjestelmien hyödyntämisen lain tarkoittamana laatujärjestelmänä.

13. Bioenergia ry

Bioenergia ry esittää, että ankaran vastuun soveltamisesta kasvualustojen valmistukseen tulee luopua ja soveltaa niihin kauppalakia ja normaalia tuotevastuuta. Vaihtoehtoisesti Bioenergia ry esittää vahingonkorvausvelvollisuuden sovittelumahdollisuutta ja soveltamisalan rajaamista.

Ministeriö toteaa, että maa- ja metsätalousvaliokunta on mietinnössään (MmVM 6/1997 vp) kiinnittänyt huomiota siemenkaupasta voimassa olevien säännösten sekä muiden vastaavanlaisten maataloustuotteiden, kuten lannoitevalmisteet ja rehut, kauppaa koskevien vahingonkorvaussäännösten suhteeseen. Valiokunta katsoi, että tuoteryhmäkohtaisilla toisistaan poikkeavilla säännöksillä ei ole mitään asiallista perustetta ja että käytännössä erot aiheuttavat vain tarpeetonta epätietoisuutta ja sekaannusta. Lisäksi maa- ja metsätalousvaliokunta on myöhemmässä mietinnössään (MmVM 3/2006 vp) korostanut sitä, että elintarvikkeiden tuotantoketju tulee nähdä yhtenä kokonaisuutena, jossa huomio kiinnitetään tuotteen laatuun alkutuotannon tuotantopanoksista aina markkinoinnissa kuluttajalle tarjottavaan lopputuotteeseen saakka. Tämänkin vuoksi on tärkeää, että tuotantoketjussa vallitsevat vastuusuhteet muodostuvat selkeiksi. Lannoitevalmisteen käyttäjän kannalta on välttämätöntä, että hän voi kohdistaa mahdolliset vahingonkorvausvaatimuksensa myös suoraan valmistajaan, valmistuttajaan tai maahantuojaan ankaran vastuun perusteella silloinkin, kun kyse ei ole tuotevastuulain nojalla korvattavasta vahingosta. Nyt ehdotetussa lannoitelaissa on tavoitteena säilyttää yhdenmukaisuus vahingonkorvaussäännöstössä ottaen huomioon lainsäädännön selkeys, johdonmukaisuus ja tasapuolisuus.

14. Kekkilä-BVB

Kekkilä-BVB haluaa nostaa valiokunnan käsittelyyn erityisesti kysymyksen lain sisältämästä vahingonkorvausvelvollisuutta, joka ankaran vastuun periaatetta soveltaen voi aiheuttaa valmistajille aiheetonta mittavaa vahinkoa ja vääristää alan kilpailua ulkomailta käsin toimivien valmistajien ja myyjien selväksi eduksi.

Vahingonkorvausvelvollisuutta käsitellään kohdassa 13.

15. Yara Suomi Oy

On tärkeää säilyttää jatkossakin mahdollisuus käyttää nykyisen suuruinen määrä seleeniä per hehtaari tai per kilogramma lannoitevalmistetta (maa- ja metsätalousministeriön lannoiteasetus 24/11). Lisäksi seleenin lisäys tulee jatkossakin olla kielletty lannoiterakeen pintaan käyttöturvallisuuden takia.

Ministeriö tulee säätämään seleenin käytön rajoittamisesta ministeriön asetuksella. Sääntely pohjautuu Suomen pitkäaikaiseen kansalliseen seleeniseurantaan, jota tehdään ihmisten ja eläinten terveyden sekä ympäristön suojelemisen varmistamiseksi.

Lain pykälän 14 osalta olisi nähdäksemme huomioitava myös EU:n ulkopuolinen tuonti ja lannoitevalmisteiden ainesosien tuottajat.

Ministeriö toteaa, että EU:n ulkopuolinen tuonti sisältyy ilmoitusvelvollisuuden piiriin. Muilta osin ilmoitusvelvollisuus koskee lannoitevalmisteiden valmistusta ja toisesta EU:n jäsenvaltiosta tuotujen lannoitevalmisteiden markkinoille saattamista.

Lain pykälän 16 osalta olisi tarkennettava, että alkaako tietojen säilytysvelvollisuusaika tuotteen toimittamisesta asiakkaalle vai tuotteen saattamisesta markkinoille.

Ministeriö toteaa, että lakiesityksen mukaan tiedot on säilytettävä viiden vuoden ajan sen vuoden lopusta, kun lannoitevalmiste on saatettu markkinoille.

16. Sucros Oy ja Sokerijuurikkaan tutkimuskeskus (SjT)

Sucros Oy ja SjT toivovat, että fosforin käytön rajoittamista koskevassa asetuksessa painotettaisiin fosforin kasvikohtaista tarvetta ja satotasoja. Lisäksi olisi erittäin tärkeää voida käyttää korkeimmassakin viljavuusluokassa starttifosforia.

Fosforin käytön rajoittamista käsitellään kohdassa 20.

17. Valio Oy

Lannoitteita koskevan lainsäädännön ja valvonnan kehittämisessä tulee pyrkiä varmistamaan mahdollisimman tasapuolinen kilpailuasetelma EU-tasolla.

Lannoitevalmisteiden valmistusta, markkinoille saattamista ja maahantuontia säätelee harmonisoitu EU:n lannoitevalmisteasetus. Asetus luo tasapuoliset markkinat asetuksen piirissä oleville lannoitevalmisteille. Lannoitevalmisteiden markkinavalvonnasta säädetään puolestaan EU:n markkinavalvonta-asetuksella. Lannoitelakiehdotuksen tavoitteena on yhtenäistää myös kansalliset vaatimukset lannoitevalmisteiden ja valvonnan osalta ja siten edistää myös kansallisen lainsäädännön mukaisten lannoitevalmisteiden kilpailukykyä Euroopan markkinoilla.

Lakiluonnoksen 6 § koskee fosforin käyttöä. Tarve fosforilannoituksen enimmäismäärien sääntelystä lannoitelain nojalla annettavalla asetuksella on ymmärrettävää, mutta sitä ei tule kytkeä ympäristökorvauksen fosforirajoihin. Mikäli lannoitelain nojalla annettavilla asetuksilla tulevaisuudessa säädetään fosforirajat, tulisi niiden olla merkittävästi korkeammalla kuin ympäristökorvauksen vaatimukset ja mahdollisimman yksinkertaiset.

Fosforin käytön rajoittamista käsitellään kohdassa 20.

18. Maitovaltuuskunta

Maitovaltuuskunta kannattaa sitä, että fosforilannoituksen enimmäismäärät säädellään lannoitelain nojalla annettavalla asetuksella, mutta Maitovaltuuskunta ei hyväksy sitä, että nykyiset ympäristökorvauksen fosforirajat siirrettäisiin sellaisenaan tulevaan asetukseen. Maitovaltuuskunta pyytää muuttamaan viljavuusanalyysin tulkintaa siten, ettei multavuusluokan parannus laske suhteettoman paljon sallittua fosforimäärää

Fosforin käytön rajoittamista käsitellään kohdassa 20.

Maitovaltuuskunta pitää ensiarvoisen tärkeänä sitä, että lannoitevalmistelainsäädännössä säilyy jatkossakin nykyisenkaltainen ns. ankaran vastuun mukainen vahingonkorvausperiaate. Lakiluonnoksen 45 § on pudotettu pois valmistuttaja vahingonkorvausvelvollisuuden piiristä, mikä heikentää ammattikäyttäjän asemaa ongelmatilanteissa. Maitovaltuuskunta katsoo, että myös lannoitevalmisteen valmistuttaja tulee sisällyttää vahingonkorvausvelvollisuuden piiriin, kuten on nyt voimassa olevassa lannoitevalmistelaissa.

Vahingonkorvausvelvollisuutta käsitellään kohdissa 7 ja 13.

19. Jussi Hannonen

Hannosen esityksessä käsiteltiin ympäristökorvauksen karjanlantapoikkeusta ja tehtyä opinnäytetyötä Etelä-Pohjanmaalla sijaitsevien tilojen syistä jättäytyä ympäristökorvausjärjestelmän ulkopuolelle.

Fosforin käytön rajoittamista käsitellään kohdassa 20.

20. Fosfori

Suomesta päätyy Itämereen fosforia noin 3500 tonnia vuodessa, joka on noin 10 % Itämeren kokonaiskuormasta. Suurin kuormittaja on maatalous, jonka osuus on keskimäärin vajaa 70 % ihmisperäisestä fosforikuormituksesta. Viherrakentamisen osuus fosforin kokonaiskuormituksesta on noin 1,3 %. Suomen merenhoidon toimenpideohjelman mukaan Suomen merialueen hyvä tilan saavuttamiseksi mereen päätyvää fosforikuormitusta tulisi vähentää 440 tonnia vuodessa. Myös EU:n komissio on toistuvasti antanut Suomelle palautetta rehevöittämistä vähentävien toimenpiteiden lisäämiseksi. Komissio on lisäksi katsonut, että hajakuormitusta koskeva sääntely on puutteellista erityisesti fosforin osalta.

Peltomaan fosforipitoisuuden määrän ja valumavesien liuenneen fosforin määrän välillä on todettu olevan yhteys. Tutkimusten mukaan maan fosforipitoisuuden kasvu lisää valumavesiin liuenneen fosforin pitoisuutta lähes suoraviivaisesti. Fosforin huuhtoutumisriski kasvaa sitä suuremmaksi, mitä enemmän fosforia on maassa. Peltomaiden fosforipitoisuudet tulisikin siten pyrkiä pitämään niin alhaisena kuin se kasvien fosforin saannin turvaamisen kannalta on mahdollista. Maan fosforiluvun muuttaminen on hidasta, mutta se on välttämätön edellytys sille, että vesistöjä rehevöittävää fosforikuormaa saadaan vähennettyä. Fosforilannoituksella voi saada sadonlisää ainoastaan alhaisen fosforiluvun mailla. Fosforilannoitus ei ole siten tarkoituksenmukaista korkean fosforiluvun pelloilla taloudellisesta näkökulmasta tai ympäristön kannalta.

Lakiesityksen mukaan lannoitevalmisteiden ja lannan sisältämän fosforin käytön olisi perustuttava kasvin tarpeeseen maan eri fosforiluokissa kuten nykyisessä ympäristökorvausjärjestelmässä. Fosforin sääntelyä koskevan valtioneuvoston asetuksen valmistelussa pohjana on käytetty nykyisiä ympäristökorvauksen fosforirajoja, joita on tarkennettu tarvittaessa tuoreimman tutkimustiedon pohjalta. Tämä mahdollistaa myös tiettyjen kasvilajien osalta starttifosforin käytön korkean fosforiluvun pelloilla. Myös viljavuustulkinnan –tai luokituksen osalta on mahdollista hyödyntää tutkimukseen pohjautuvaa tietoa, kun sitä on saatavilla. Fosforin käyttöä rajoittavan asetuksen tavoitteena on, että korkeissa luokissa maan fosforipitoisuus alenee, jolloin fosforin huuhtoutumisriski pienenee.

Ympäristökorvausten ympäristösitoumuksessa on nykyisellä kaudella vähimmäisvaatimuksena erilliset lannoitusrajoitukset. Kaikkien ympäristökorvauksiin sitoutuneiden on niitä noudatettava, mutta niiden noudattamisesta ei ole maksettu erillistä korvausta. Ympäristökorvauksessa maksettu korvaus perustuu muihin toimenpiteessä oleviin ehtoihin. Fosforin käyttöä säätelevän asetuksen valmistelussa johtoajatuksena on ollut saumaton yhteensovitus maatalouden tukijärjestelmien kanssa. Fosforisääntelyn tullessa lakisääteiseksi, ympäristökorvauksesta jää pois rajoittavia vähimmäisvaatimuksia, mutta olennaiset kannustavat elementit säilytetään. Tällainen keskeinen tilakohtainen toimi on maanäytteiden ottamisen tukeminen. Tällöin fosforilainsäädäntö tukee ympäristökorvauksen tavoitteita, vähentäen tukijärjestelmään liittymisen jarruttavia tekijöitä. Ympäristötukijärjestelmä toimii näin ollen nykyistä paremmin.

Ympäristökorvaukseen on sitoutunut nykyisellä ja aikaisemmilla kausilla valtaosa viljelijöistä. Fosforilannoituksen nykyiset taulukkoarvot ovat käytännössä asettaneet fosforilannoituksen perustason, vaikka järjestelmä on ollut vapaaehtoinen. Tästä syystä muutos kaikkia sitovaan lainsäädäntöön ei

ole kokonaistasolla erityisen merkittävä. Mukautumaan joutuvat eniten ne, jotka eivät ole aiemmin ympäristökorvaukseen sitoutuneet. Fosforirajoitteita on ollut käytössä tässä muodossa yli neljännesvuosisata, joten yllätyksenä fosforin lakisääteinen rajoittaminen tuskin toimijoille tulee. Syyt jättäytyä ympäristökorvauksen ulkopuolelle ovat olleet moninaisia. Uudistuksessa ainakin vähennetään yksi järjestelmään liittymistä jarruttanut tekijä siirtämällä lakisääteiseksi aikaisemmat vähimmäistason vaatimukset.

Luonnonvarakeskus on todennut ympäristökorvauksen lannoitusrajojen toimivan suunnitellusti ja maan fosforilukujen kehitys on ollut toivotun suuntaista eli korkeimpien fosforilukujen osuus on pienentynyt. Myös fosforilukujen keskiarvot ovat pienentyneet lähes kaikilla alueilla. Tilastoihin liittyy kuitenkin pieni epävarmuus sen seurauksena, että osa tiloista on jättäytynyt pois maaseudun kehittämisohjelman ympäristökorvausjärjestelmä. Oletettavasti tämä pienentää osaltaan korkeiden fosforilukujen osuutta analysoiduista maanäytteistä. Tutkijoiden näkemyksen mukaan sellaisilla tiloilla, joilla maan fosforiluku on edelleen heikentynyt tyydyttävästä tilasta huonommaksi, fosforilannoituspotentiaalia ei ole hyödynnetty täysimääräisesti.

Luonnonvarakeskuksen laskelmien mukaan kotieläintilojen lannan sisältämä fosfori riittäisi koko Suomen viljellylle peltopinta-alalle. Typen käyttöä rajoittava nitraattiasetus estää nautakarjan lannan käytössä myös fosforin kertymisen. Sen sijaan sika- ja siipikarjatiloilla fosforia voi kertyä lannan sisältämän suuremman fosforipitoisuuden vuoksi. Ympäristökorvauksen ulkopuolelle jääminen on mahdollistanut lannan käytön myös sellaisilla pelloilla, joiden maan fosforiluku on ollut liian korkea. Lantafosfori on väkilannoitefosforia liukoisempaa maassa. Luken tutkimusten mukaan kaikki lantalajit (nauta, sika, kettu) nostivat vesiliukoisen epäorgaanisen ja orgaanisen fosforin liukoisuutta maassa enemmän kuin vastaava mineraalilannoitteiden fosfori.